

מדד שנגחאי: כל האוניברסיטאות הישראליות ירדו במיקום

האוניברסיטה העברית ירדה למקום ה-70 בעולם ומכון ויצמן יצא מהמאייה הראשונה. את הרשימה הנחשבת מוליכה אוניברסיטת הרווארד האמריקאית

ליאור דטל, ישראל פישר

15.08.2014

בתוך שנה אחת, כל האוניברסיטאות הישראליות הידרדרו בדירוג 500 האוניברסיטאות המובילות בעולם, שעורכת מדי שנה אוניברסיטת שנגחאי. האוניברסיטה העברית, שהיא הנציגה הישראלית הבכירה ביותר בדירוג היוקרתי, ירדה בשנה שעברה 11 מקומות: מהמקום ה-59 ועד למקום ה-70. הטכניון ירד בשנה שעברה מקום אחד לעומת דירוג 2012 - מהמקום ה-77 למקום ה-78.

מדד שנגחאי 2013: הרשימה המלאה

המדד מדרג את 100 האוניברסיטאות המובילות באופן פרטני ולאחר מכן עובר לקבוצות דירוג: 150-101, 200-151, 300-201, 400-301 ו-500-401. מכון ויצמן שדורג בשנה שעברה במקום ה-92, צנח לקבוצת ה-150-101. אוניברסיטת תל אביב שדורגה אשתקד בקבוצת ה-150-101 צנחה השנה לקבוצת הדירוג השלישית – 200-151.

גם אוניברסיטאות בר-אילן ובן-גוריון ירדו קבוצת דירוג וכעת הן מדורגות בקבוצת ה-500-401. אוניברסיטת חיפה, שבשנה שעברה דורגה בקבוצת ה-500-401, הוצאה מרשימת ה-500 האוניברסיטאות הטובות בעולם. אוניברסיטת אריאל כלל לא נבדקה.

בוגרי אוניברסיטת הרווארד, במאי האחרון. צילום: AP

המדד מדרג גם את האוניברסיטאות לפי תחומי לימוד. לפי הדירוג, האוניברסיטה העברית מובילה בחקר המתמטיקה – מקום 27 בעולם. הטכניון מוביל בחקר מדעי המחשב – מקום 18 בדירוג, ותל אביב במקום ה-20. מכון ויצמן דורג במקום ה-43 בחקר הכימיה. בתחום המדעים מדורגות האוניברסיטה העברית והטכניון במקומות ה-47 וה-48 בהתאמה, מתחת לאוניברסיטת דיוק ומעל למוסד האקדמי הטכני במינכן.

בתחום ההנדסה והטכנולוגיה מגיע הטכניון למקום 43 – מעל לאוניברסיטת מלבורן והאוניברסיטה הטכנית באידנהובן. האוניברסיטה העברית מדורגת במדד זה במקומות ה-51-75.

בתחום מדעי החיים וחקלאות מדורגת האוניברסיטה העברית במקום ה-151-200, ביחד עם מכון ויצמן, אוניברסיטת אמסטרדם ושיבה יוניברסיטי בארה"ב.

בתחום הרפואה והרוקחות מדורגת האוניברסיטה העברית במקום 151-200, ביחד עם מוסדות כמו האוניברסיטה הלאומית בסיאול. בתחום מדעי החברה ממוקמת האוניברסיטה העברית במקום 51-75, ואוניברסיטת תל אביב במקום 101-150.

דירוג שנחאי לאוניברסיטאות (בסוגריים: הדירוג בשנה שעברה)

האוניברסיטאות הישראליות	עשר האוניברסיטאות הטובות
70 האוניברסיטה העברית (59)	1 הרוארד, ארה"ב (1)
78 הטכניון (77)	2 סטנפורד, ארה"ב (2)
150-101 מכון ויצמן (92)	3 MIT, ארה"ב (4)
200-151 אוניברסיטת תל אביב (150-101)	4 ברקלי, ארה"ב (3)
500-401 בר אילן (400-301)	5 קיימברידג', בריטניה (5)
בן גוריון (400-301)	6 פרינסטון, ארה"ב (7)
יצאה חהרשימה אוניברסיטת חיפה (500-401)	7 קל-טק, ארה"ב (6)
	8 קולומביה, ארה"ב (8)
	9 אוניברסיטת שיקגו, ארה"ב (9) אוקספורד, בריטניה (10)

מדד שנחאי נערך על ידי אוניברסיטת ג'יאטונג הסינית ונחשב לאחד הדירוגים האמינים בתחום האקדמיה המתפרסמים בקביעות בעולם. הדירוג מתייחס בעיקר לאיכות המחקר במוסדות. הדירוג מבוסס על כמה אינדיקטורים, כמו מספר חברי הסגל והבוגרים שזכו בפרסי נובל ומדליות פילד, מספר הפעמים שבהם הופיע מאמר של חוקר באוניברסיטאות בירחונים המדעיים המובילים, ודירוגים המתבססים על מספר הפעמים שבהם מאמרים של חוקרים במוסד צוטטו על ידי עמיתיהם. הדירוג מתייחס ל-500 אוניברסיטאות, מבין 1,200 שנבדקות על ידי האוניברסיטה מדי שנה.

דירוג אוניברסיטת שנגחאי הוא אחד ממספר דירוגים המתפרסמים מדי שנה, אך הוא משפיע בעיקר על מוניטין האוניברסיטאות. הוא מסתמך על מדדים מקובלים באקדמיה, אך החישוב המסתמך בחלק מהמקרים על מדדים שנתיים (כמו תפוקת ואיכות הפרסומים המדעיים) יוצר תנודות במיקומי האוניברסיטאות בכל שנה. מבקריו טוענים, בין היתר, כי יש לבחון את הדירוגים במבט רב-שנתי. כך למשל, ב-2003 דורגה האוניברסיטה העברית במיקום 94, ולאחר מכן החלה לעלות עד בדירוג מדי שנה, עד שב-2006 דורגה במיקום ה-60. ב-2010 האוניברסיטה הגיעה למקום 72 לאחר הידרדרות נוספת, עד ששוב החלה לעלות בדירוג. ב-2012 האוניברסיטה דורגה במקום 52 – הגבוה ביותר בו דורגה במדד – ולאחר מכן החלה להידרדר שוב עד שהגיע ב-2014 למיקומה הנוכחי.

בדירוג חמש האוניברסיטאות המובילות בעולם אין שינוי רב לעומת השנה שעברה, וכפופי כובשות את המקומות הראשונים אוניברסיטת הרוארד, שמובילה את המדד זו השנה ה-12 ברציפות, סטנפורד, המכון הטכנולוגי של מסצ'וסטס (MIT) שעלה שלב אחד לעומת 2013, אוניברסיטת קליפורניה בברקלי

ואוניברסיטת קיימברידג' הבריטית. המוסדות הבאים ברשימה הם אוניברסיטת פרינסטון, המכון הטכנולוגי של קליפורניה (קל-טק), אוניברסיטת קולומביה, אוניברסיטת שיקגו ואוניברסיטת אוקספורד.

גם השנה מציגה האקדמיה האמריקאית עליונות מוחלטת ברשימה, כשבין 20 האוניברסיטאות המובילות, 16 מארה"ב וארבע בלבד מאירופה. מבין 200 המוסדות האקדמיים המובילים בעולם, 86 מארה"ב, 80 מאירופה, 34 מאסיה ומאוקיאניה ואין אף אוניברסיטה אפריקאית.

בבדיקה על פי מדינות, ממוקמת ישראל במקום ה-11 בעולם, ביחד עם בלגיה ודנמרק, אחרי שהצליחה להכניס לרשימת 100 המוסדות האקדמיים המובילים שתי אוניברסיטאות. המדינות שמדורגות מעל ישראל ברשימה הן (לפי הסדר): ארה"ב, בריטניה, שווייץ, גרמניה, צרפת, הולנד, אוסטרליה, קנדה, יפן ושוודיה.

זהו המדד השני שמפתרם בתוך שנה ומצביע על הידרדרות של האוניברסיטאות הישראליות בדירוגים הבינלאומיים. בדירוג האחרון של ארגון טיימס (Times Higher Education) לשנים 2013-2014 (אין קשר לעיתון), הידרדרה האוניברסיטה העברית למקום ה-191, לאחר שבדירוג שקדם לו דורגה במקום ה-137, ולפניו במקום 121. בעבר נכללה האוניברסיטה העברית ב-100 האוניברסיטאות הטובות בעולם בדירוג. בדירוג, שפורסם לפני כשנה, הידרדרה אוניברסיטת תל אביב למקום ה-199 לעומת מקום 158 בדירוג הקודם, והטכניון, שהגיע ב-2012 למקום 193, הידרדר למקומות 201-225.

ישראל עדיין נחשבת למדינה מובילה מבחינת איכות המחקר שמתבצע באוניברסיטאות שבה, בעיקר בתחומי מדע ומדעי המחשב. בשני העשורים האחרונים חלה הידרדרות באיכות המחקר בישראל ובתפוקת הפרסומים בהשוואה בינלאומית, שבאה לידי ביטוי בגלל שחיקת תקציבי האוניברסיטאות, היעדר מדיניות וניהול רעוע באוניברסיטאות שהביא גם לירידה במספר חברי הסגל האקדמי, הזדקנות הסגל ומעבר חוקרים צעירים לחו"ל (בריחת המוחות).

בשנים האחרונות מיושמת במערכת ההשכלה הגבוהה תוכנית חומש חדשה, שבמסגרתה מתווספים מיליארדי שקלים לתקציב ההשכלה הגבוהה. מטרת התוכנית היא לשקם את האקדמיה, אך בכירים במערכת ההשכלה הגבוהה הודו במספר הזדמנויות כי האוניברסיטאות ימשיכו להתקשות בתחרות הבינלאומית, גם לאחר יישום מלא של התוכנית.

לפי מחקר שערך מוסד שמואל נאמן בטכניון, בשנת 1991 דורגה ישראל במקום הראשון בעולם מבחינת תפוקת המחקרים המדעיים, ושמרה על מיקום גבוה עד לשנת 2003. לאחר מכן החלה להידרדר, עד שב-2001 ירדה למקום ה-13. מבחינת איכות הפרסומים המדעיים (מדד המבוסס על מספר הציטוטים לחוקר) נרשמה ירידה קלה יותר – למקום ה-15 בשנים 2007-2011 לעומת המקום ה-12 בשנים 2001-2005.

מהאוניברסיטה העברית נמסר כי "העובדה שהאוניברסיטה ממשיכה להיות מדורגת כה גבוהה היא עדות לעבודה הקשה של חברי הסגל האקדמי וקהילת האוניברסיטה ולחיתרתם הבלתי מתפשרת אחר מצוינות אקדמית. בהסתכלות כוללת וארוכת שנים, אין ספק כי האוניברסיטה העברית מבצרת את מעמדה הבינלאומי בתור אוניברסיטה משמעותית וחשובה". מהאוניברסיטה נמסר גם כי "האוניברסיטה העברית חייבת להמשיך ולהצטיין במחקר האקדמי והממשלה חייבת להשקיע יותר במחקר המדעי על מנת לאפשר את ההצטיינות הזאת."